

Sólyom László a fiatalokra bízta 1956 ünnepét

A csillagrobbanás emléke

Az emberi méltóság fogja össze az ötvenhatosokat. Ez 1956 lényege az egykori szegedi diákorradalmár, de Sólyom László köztársasági elnök szerint is. Az államfő a Szegedi Tudományegyetem szenátusa díszülésén tartott beszédével nyitotta meg az 1956 ötvenedik évfordulója alkalmával mondott szónoklatai sorát, az országos ünnepélysorozatot.

Olyan diákokkal találkozott tegnap délután Szegeden *Sólyom László* köztársasági elnök, akikre méltán büszke a Tisza-parti egyetem. Az államfő a bölcsészettudományi kar épületében beszélgetett 1956 első diákvezetőivel és diákorradalmáraival. Aztán a József Attila Tanulmányi és Információs Központban a jeles érdemjegyekkel a doktori címig jutó *Röst Gergely* szegedi matematikus teljesítményét hasonlította természeti tűneményhez, majd elismerésül átnyújtotta neki a Magyar Köztársaság címerével ékesített gyűrűt. (A 6. oldalon mutatjuk be a kitüntetettet.) Ezt követően a Szegedi Tudományegyetem szenátusa ünnepi ülésének díszvendégeként is a diákokat kereste szemével és szavaival Sólyom László, aki Ifjúság és forradalom címmel fogalmazta meg: miért annyira fontos, hogy a fiatalok magukénak érezzék 1956 lényegét. „Mi, szegediek megtettük az első lépést...” – utalt a Magyar Egyetemisták és Főiskolások Szövetsége (MEFESZ) fél évszázaddal ezelőtti, 1956. október 16-i megalapítására *Szabó Gábor* rektor a szenátus ünnepi ülését megnyitó köszöntőjében. Szónoklatában Sólyom László is elismerte: az 1956-os forradalom kezdetei Szegedig nyúlnak, s ezzel is a vidék jelentőségét szeretné hangsúlyozni ezt követő jubileumi beszédeiben. Ugyanakkor az államfő kevesellte a JATIK kongresszusi termében megjelent diákok számát, ő ugyanis a fiatalokra bízna 1956 ünnepét, mely még ma sem igazi nemzeti ünnep, mert a nemzet nem fogadta szívébe, nem vált – például 1848-hoz hasonlatosan – a nemzeti mitológia részévé. Úgy véli: 1956-nak nincsenek jelképes hősei, de vannak a szegedi auditórium maximumhoz hasonlatosan mitikus helyei. Sólyom László nehezményezte, hogy a megemlékezés meghívója – a Kádár-korszak

Sólyom László az ifjúság és a forradalom kapcsolatát feszegette Szegeden, az 1956-ról megemlékező ünnepi szónoklatában

Fotó: Schmidt Andrea

rossz emlékezetű kifejezésével élve – az „56-os események” 50 éves évfordulójáról szól. Igaz, ismerte el, a MEFESZ alapítói és követelései megfogalmazói még nem tudhatták: az orosz nyelv fakultatívva tételért indított mozgalmuk a szovjet csapatok kivonulásának követelését zászlóra tűző orszá-

gos forradalomra érik. S éppen ez a folyamat, ez a láthatatlan erő az, ami a ma, illetve a fiatalok érdeklődését felkeltheti. Mert Sólyom László szerint csillagrobbanáshoz hasonlatos, ami 1956-ban történt. S bár az egykori szabadságharcosok, a reformszocialisták, az emigráció hagyománya más és más értéket őriz '56-ból, de abban egyetért, hogy ötven éve az emberi méltóságot akarták visszaállítani jogaiba. Minden generációnak más feladatot ad 1956. Sólyom László úgy véli: az ötvenedik évforduló alkalmából föl-tárt és fölhalmozott információtömeg lehetőséget ad arra, hogy meghatározzuk 1956-nak azt a képét, amellyel a nemzet azonosíthatja magát.

Ú. I.

A köztársasági elnök a MEFESZ-alapítókka

Meséltek az egykori szegedi srácok

Szolcsányi János akadémikus, a pécsi egyetem orvosprofesszora idézte fel a MEFESZ megalapításának pillanatait

Fotó: Schmidt Andrea

Rövid beszélgetésre találkozott tegnap a köztársasági elnök az 1956-os forradalom szegedi szervezőivel. Sólyom László kérdezett, a hajdani egyetemisták meséltek neki.

Az alapítók emlékeztek tegnap a szegedi egyetem bölcsészkarán a Magyar Egyetemisták és Főiskolások Szövetségének (MEFESZ) megalakulására. A szemtanúknak rövid találkozót szerveztek az egyetemi ünnepségekre érkező *Sólyom László* köztársasági elnökkel. Az Egyetem utcai épület körüli utcákat és a konferenciater-

emhez vezető bejáratokat lezárta a biztonsági szolgálat. A beszélgetésre a sajtómunkásokat sem engedték be. Az udvar felől közelítettünk. A teremben egy tűt sem lehetett leejteni, legalább hetven egykori diákorradalmár érkezett a jeles eseményre. Akinek nem jutott hely, a kávézó töpörtyűs pogácsáival vigasztalódott.

– Az államelnök közvetlen szavakkal kezdeményezett beszélgetést az egykori „szegedi srácokkal”. Ők a kérdéseire sztorizgatnak a forradalom születéséről. Keveréke ez az emlékeknek és az értéktételnek. Többen arról beszélnek, mit jelent 1956 önmagában a mai magyarságnak és a világnak – közvetítette a történeteket az ajtó előtt állóknak *Vető Miklós* egykori jogászhallgató. A hetvenes éveit taposó filozófia-professzor felidézte, hogy ő volt

az alapítók közül, akit a társai kinyomtak az épület ablakán, amikor a tömeg követelte, hogy verjék le a vörös csillagot. A magából tudósított a tömegnek, hogy jön a segítség, vagyis a tűzoltók. 1957-ben Franciaországba menekült, azóta ott él.

– Én is megleptem volna, de nem maradt időm, letartóztattak. Én lettem a *Kiss Tamás*-féle „buli” másodrendű vádlottja, négy évet ültem – fogalmazott szavaiban némi iróniával, *Tóth Imre*. Az elnök szűk fél óra múlva megköszönte a beszélgetést. A biztonságiak gyűrűjében sietett át az egyetemi ünnepségre a tanulmányi központba. Az ötvenhatosok követték. Két hajlott hátú asszonyt hallottunk a folyosón összesügni: „Bizony, ha egy másodperccel előbb lőnek, ott haltunk volna meg.”

Amilyen meghittan emlékeztek az ötvenhatosok egymás között, annyira elzárkóztak az újság elől. Legtöbben arra hívatkoztak, hogy nem méltók a megszólalásra, meg hogy a nyilvánosságnak erről soha nem beszéltek. Végül *Ambrus János* Svájcban élő orvost bírtuk szóra, aki szerint közvetlen hangnemből beszélgettek Sólyom Lászlóval. „Nem gondoltam, hogy ilyen bensőséges összejövetelre kerül sor. Mintha nem is a köztársaság első embere lenne!”

DOMBAI TÜNDE

Emlékeimben a MEFESZ

HORVÁTH DEZSŐ

Nehéz nekem erről a sajnálatosan rövid ideig élő ifjúsági szervezetről úgy írnom, hogy magamat kihagynám. Szó sincsen arról, hogy magamat szidoloznám, vagy dörgölődni akarnék valakihez is, de benne voltam, és láttam, amit láttam, hallottam, amit hallottam. És mondtam is, amikor mondhattam.

Tegnap volt ötven éve, hogy az egyetem auditórium maximumában tömeggyűlés keretében jelentették be létrejöttét. Előzményeit megírták már, következményeit is, magam csak azt húzogattam alá, hogy olyan szegedi gondolat indult el akkor, amelyikből sorsdöntő események ágaztak el, és némelyik világtörténelmi színvonala is emelkedett. Egyetemisták voltunk, felelős korban már, de amikor még volt bennünk elég „rugalmom” a változtatásokra. A gyűlésen jogászok játszották a főszerepet, eltagadni nem lehet, de ránk, bölcsészekre is hárult a felelősségből is, meg a későbbi dicsőségből is, ahogy az akkori egyetem minden diákjára is. Az akkorinál szorosabb és egyetértőbb kapcsolatunk talán soha nem volt egymással.

Nehéz lenne nekem a történelmi hitel kedvéért pontról pontra előszámolni az eseményeket, meg is írták ezt már sokan azóta, én inkább azt emelném ki újra meg újra, hogy sokan voltunk, akik egyet akartunk, és néhányan olyanok is, akik másként szerették volna. Nincs szívem fölírni nekik se, így kerek a világ. A lényeg az volt, hogy az akkor éppen egyetlen DISZ annyira „rácsinált” a kalapács nyelére”, annyira nem képviselte az ifjúság érdekeit, annyira behódolt a talán legkeményebb korszakát élő pártállamnak, az egyetemisták és főiskolások szükségét látták – láttuk – egy új szervezet létrehozásának. Voltak persze olyan fölszólalások is, amelyek kárhóztatták a munkásfiatlokat is, meg a parasztfiatlokat is, hangoztatván, hogy ők kalapáltak legjobban mellé a szeg fejének, én inkább azt hangoztattam fölszólalásomban, őseim előtt nehezen állnék meg, ha én is ezt vallanám. Munkások is voltak köztük, parasztszármazásúak is, égne a bőr a képeken, ha itt ellenük beszélnek. Mit ad Isten, ezt is ellenemre fordították a fegyelmi tárgyaláson. Pár évvel ezelőtt olvashattam azt a jegyzőkönyvet, amelyet úgy „összekalapáltak”, hogy magam se ismertem benne rá akkori önmagamra. Ennek is köszönhettem, hogy mégis szigorú megrovást kaptam, utolsó figyelmeztetéssel. Következményeit pedig máig érzem, besúgóim segítségével is.

Szentségőrtést követek el most is, de ki kell mondanom akkor is, ha újra sokan megorrolnak érte. Ha sejtethetem volna, hogy ötven év múltán olyan áramlatok is ránk hivatkoznak, akikről – hittem szerint – igen-igen messzire álltunk, talán ki se mentem volna az utcára. Ahogy annak idején partizánból volt a legtöbb, most ötvenhat hősei szaporodnak annyira, szintén indokolatlanul. Ilyen a történelem? Azt hiszem, ilyen is.

Újraélt forradalom

A szegedi egyetemről induló 1956-os forradalom a Magyar Egyetemisták és Főiskolások Szövetségének október 16-i megalakulásával kezdődött. Ennek felelevenítésére vállalkozott több száz fiatal hallgató és a Magyar Irodalmi Kreatív Színpad amatőr társulata tegnap délután.

Sándor János rendezésében a korabeli jegyzőkönyvek és hangfelvételek alapján tegnap délután eljátszották a MEFESZ alakuló ülését és nagygyűlését az eredeti helyszínén, a bölcsészkar auditórium maximumában. A dokumentumjátékról tévéfelvétel is készült.

Egy tűt sem lehetett leejteni a nagyeladóban, ahol a padosorok nagy részét statisztaként a mai hallgatók foglalták el, az egykori diákok képviselői – mint közönség – ezúttal más helyen ültek.

Az „alakuló ülésen” szinte tapintható volt az ötven évvel ezelőtti feszült légkör. A forgatókönyvet is jegyző *Kiss Tamás* megformálójá először korabeli táviratokat olvasott fel, amelyekben az ország egyetemeinek ifjúsága üdvözölte a MEFESZ-t. Lejtényi András alakítója a szövetség szociális, politikai céljait és programját pontokba foglalva szavaztatta a résztvevőket, akik többnyire vastappsal, máskor csak egységes kézfeltartással fogadták el azt. „Sztálin és Rákosi

rendszere durva önkényt, hajbókolást próbált ránk erőltetni, a mi célunk, hogy ezzel leszámoljunk!” – beszélt a hallgatóságához.

Az üdvírlgás és a vastaps mellett a vezetőség politikai követeléseit hallva egymás után érkeztek a korban vadnak tűnő ötletek. Az egyik diák a szovjet csapatok azonnali kivonását, más március 15-e nemzeti ünnepé nyilvánítását, a harmadik a kötelező beszolgáltatások eltörlését követelte. Zúgott a vastaps, majd valaki elkialtotta az egyik padban magát: „Rákosi és Gerő viszhazavázzó erő!””, a rigmust azonnal skandalálni kezdték, majd jött a többi is – „Rákosit a Tiszába, Nagy Imrét a kormányba!”, „Ruszkik haza!” – miközben előkerültek a padok alól a lyukas nemzeti zászlók is.

A felfokozott hangulatot csak a Szózat hangjai csillapították, amit csillogó szemmel énekeltek együtt a mai és egykori diákok.

T. R.

UTAZÁS

Tegnap este a nagyszínházban tartották az Utazás című rockopera díszbemutatóját, amit a SZTE age Szegedi Egyetemi Színpad és a Szegedi Nemzeti Színház közösen állított színpadra. A produkció magját a forradalmárok lelkesedése és a hívös külpolitikai megfontolások konfliktusa szolgáltatja.

Történészek 1956-ról

Mi, szegediek megtettük az első lépést... címmel ma délelőtt 9 óratól konferencia kezdődik a Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kara tanácstermében. A kétnapos tanácskozáson szemtanúk, levéltárosok, történészek értékelik az 1956-ban történeteket, tárják föl az összefüggéseket. A szegedi történészek mellett az 1956-os Intézet munkatársa, *Szakolczai Attila* a forradalom és szabadságharc főbb kérdéseiről szól, az intézmény igazgatója, *Rainer M. János* pedig Nagy Imrét, a forradalom miniszterelnökét mutatja be. Holnap délelőtt – többek között – *Vida István*, az ELTE professzora a diák- és ifjúsági mozgalmak jellemzőit veszi számba.